

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás

Vyšlo: 21. 9. 2017

Číslo: Ročník 27 (2017), Číslo 3

Sekce: Z dějin knihovnictví v našem kraji

Název článku: Vývoj systému regionálních funkcí na Trutnovsku

Autor: Blanka Maňhalová

Zdroj: <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20170333>

Vývoj systému regionálních funkcí na Trutnovsku

Blanka Maňhalová

V roce 1961 bylo na území okresu Trutnov 110 knihoven: tři byly původně okresní (Trutnov, Dvůr Králové nad Labem a Vrchlabí), dvě městské (Hostinné a Úpice), 43 místních, z nichž 27 nenakupovalo vlastní fondy, a 62 lidových knihoven zřizovaných osvětovými besedami.

Po reorganizaci územní samosprávy v roce 1963 se knihovna v Trutnově stala knihovnou okresní.

V roce 1964 byl uveden do praxe střediskový systém. Kromě tehdejších městských knihoven byly vybrány i tři obecní knihovny (Bernartice, Dubenec a Radvanice), které se v budoucnu měly stát knihovnami střediskovými. Z těchto tří vybraných se nakonec střediskovou knihovnou stala pouze knihovna v Dubenci. Městské knihovny ve Dvoře Králové nad Labem, Rtyni v Podkrkonoší, Úpici, Hostinném, Vrchlabí a Žacléři se staly knihovnami se střediskovou působností. Knihovna ve Svobodě nad Úpou získala svůj metodický obvod až v roce 1975.

Knihy do výměnných souborů byly střediskovými knihovnami zakoupeny, zkatologizovány, zabaleny a opatřeny dvěma knižními lístky. Každá obecní knihovna měla tzv. kartu pohybu, do které se vkládaly knižní lístky zapůjčených titulů. Dvakrát za rok se prováděl rozvoz knih do všech knihoven; jejich množství ani půjčovní doba nebyly omezeny.

Výměnný fond byl Okresní knihovnou Trutnov vytvářen již v 70. letech. Byl pro něj vyčleněn sklad, kde se knihy shromažďovaly a odkud byly rozváženy do neprofesionálních knihoven na území okresu. Protože knihovna nevlastnila auto, půjčovala si je od okresního kulturního střediska. Kromě předem připravených souborů měli knihovníci možnost vybrat si z dalších titulů, umístěných ve volném výběru na dřevěných regálech v autě. Rozvozy probíhaly třikrát až čtyřikrát ročně. Dopředu byla určena trasa rozvozu, počet knihoven, které budou navštíveny, a orientačně i čas, aby si každý knihovník obecní knihovny mohl výměnný soubor převzít a připravit knihy, které chce vrátit. Do vrácených knih se musely vložit knižní lístky, aby se mohly v další knihovně nabídnout k výběru. Každý den byly výměnné soubory dovezeny do pěti až šesti knihoven, rozvozy probíhaly zpravidla celý týden.

V rámci centralizace měla Okresní knihovna Trutnov v roce 1985 ve svém hospodaření mzdové fondy všech veřejných knihoven okresu (městských i obecních).

Od roku 1991 většina knihoven přestala budovat zvláštní fond výměnných souborů a knihovnám svého střediska půjčovala knihy ze svého fondu. V této době jsme také přešli na jinou strategii obměňování výměnných souborů. Knihovníci obecních knihoven si buď určí počet knih a složení výměnného souboru (počet knih pro děti, věkové určení, žánry beletrie, tematické zaměření, počet naučných titulů apod.) a metodičkou je jim soubor připraven, nebo si sami svůj výměnný soubor vyberou přímo v Městské knihovně Trutnov. Knihy se půjčují na neomezenou dobu s výjimkou titulů, na které byla vytvořena rezervace, a kromě doporučené školní četby. Pro vyhledávání titulů slouží knihovníkům online katalog výměnných souborů,^[1] který má naše knihovna na svých webových stránkách. ^[2] Každý výměnný soubor je načten do programu, a pokud je provedena operace „přivezení souboru“, zařadí se tituly do online katalogu dané knihovny. Ten mají všechny knihovny, které používají program Clavius REKS. Půjčování knih probíhá přes jejich čárové kódy. Seznam půjčených knih se tiskne ve dvou exemplářích – první, s podpisem knihovníka, je založen do složky dané knihovny, druhý si knihovník odváží pro svoji kontrolu.

V roce 1992 byl naší knihovnou zakoupen knihovnický systém LANius. Integrovaný knihovní systém LANius byl soubor modulů, se kterými bylo možno pracovat na osobním počítači nebo skupině těchto počítačů spojených v síti. V tomto systému byly zahrnuty všechny základní pracovní činnosti prováděné běžně v knihovnách. Systém využíval moderních možností výpočetní techniky k zjednodušení a zrychlení práce, zejména umožňoval práci více knihovníků současně se stejnými záznamy a podstatné zjednodušení výpůjční služby díky technologii čárového

kódu. V roce 2004 jsme přešli z knihovnického programu LANius na Clavius a o 3 roky později získala knihovna grant na přechod na SQL verzi Clavia. Díky tomu docházelo k postupnému zautomatizování všech obecních knihoven regionu.

Finanční prostředky na vykonávání regionálních funkcí jsou naší knihovně poskytovány Královéhradeckým krajem od roku 2005. Přidělené finance jsou z podstatné části využity k budování doplňovacího souboru. Od roku 2014 se podílejí na budování výměnných fondů i samy obce.

V současné době obsluhuje pověřená knihovna 8 knihoven s profesionálními pracovníky, 41 obecních knihoven a spolupracuje se 7 odbornými knihovnami. Kromě dvou jsou všechny obecní knihovny na území bývalého okresu Trutnov plně automatizovány a používají REKS (Regionální knihovní systém Clavius). Mají své vlastní webové stránky, na kterých je umístěn jejich online katalog. Protože všechny knihovny pracují v jedné společné databázi, není na ně kladen nárok na znalost platných katalogizačních pravidel. Pokud záznam již existuje v pověřené knihovně, připojí pouze přírůstkové číslo. V případě, že pověřená knihovna dokument nevlastní, musí knihovník uvést základní údaje (název, autor, ISBN, popř. rok vydání). Záznam je posléze zpracován pracovníci knihovny v Trutnově.

Považujeme náš současný systém práce s výměnnými soubory za naprosto vyhovující, efektivní a finančně přehledný. Knihovníci si již zvykli na to, že se k nim požadované tituly i novinky dostávají velice rychle. Někteří z nich sami posílají návrhy na nákup nových knih. Do budoucna uvažujeme o zakoupení knihovního systému Tritius, který jim poskytne větší komfort při práci.

Kontakt na autorku: metodik@mktrutnov.cz

Web Městské knihovny v Trutnově: <https://www.mktrutnov.cz/>

[1] <http://online.mktrutnov.cz/ds/>

[2] <https://www.mktrutnov.cz/>